

mgr Aleksandra Szczesiul

Streszczenie w języku polskim

Prezentowana praca naukowa traktuje o tytułowym świecie życia codziennego uczniów z niepełnosprawnością ruchową. Celem nadrzędnym podjętych działań badawczych jest rekonstrukcja świata życia przeżywanego przez uczniów z niepełnosprawnością ruchową. Główny cel uzupełnia cel o charakterze praktycznym: włączenie kategorii codzienności do obszarów badawczych poszukiwań w pedagogice specjalnej, a w szczególności analiz podmiotowego bycia w świecie uczniów z niepełnosprawnością ruchową.

Praca składa się z dwóch części. Pierwsza z nich gromadzi wyjściowe zasoby wiedzy, które są kluczowe dla prowadzonych rozważań nad światem życia codziennego. Za filary teoretyczne, w których osadzono projekt uznano kategorie codzienności i narracji, które jednocześnie stanowią wprowadzenie i podporządkowanie jakościowym zasadom prowadzenia badań. Analizy dotyczą również szerokich kontekstów życia ludzi z niepełnosprawnością, w których uwzględniono przestrzennoczasowe zmiany istotne dla poprawy życia osób z niepełnosprawnością. Bazą rozważań tej części jest dorobek nauk o edukacji, socjologii, psychologii. W centrum rozważań postawiono konkretne jednostki ludzkie – uczniów z niepełnosprawnością ruchową – z ich właściwą naturą, niepowtarzalnością i złożonością.

W drugiej części pracy przedstawiono przyjętą w badaniach perspektywę badawczą oraz wyniki analiz ukierunkowanych na odkrywanie tytułowego świata życia uczniów z niepełnosprawnością ruchową.

Poszukując wartościowej płaszczyzny analitycznej w przestrzeniach doświadczeń uczniów odwołano się do różnych koncepcji, które stanowiły ramę dla rekonstrukcji świata życia codziennego badanych uczniów. Przyjęty koncept teoretyczny nawiązuje do socjologii życia codziennego, przyjętej teorii ekologicznej D. Baacke'a, teorii zadań rozwojowych R.J. Havighursta, analiz odnoszących się do obrazu „ja” i świata społecznego pozostających we wzajemnej relacji i interakcji „społecznego lustra”.

Prezentowane wyniki odnoszą się do indywidualnych doświadczeń uczniów z niepełnosprawnością ruchową w różnych czasoprzestrzeniach życia codziennego takich jak: dom, szkoła, działania leczniczo-rehabilitacyjne oraz przestrzenie czasu wolnego. U progu

analiz przyjęto, iż świat społeczny kształtował osoby z niepełnosprawnością oraz pozostaje we wzajemnej relacji ze strukturą „ja” badanych. Narracje potwierdzają, że głównym zasobem, który znacząco wpływa na kształt świata społecznego uczestników badania jest kategoria niepełnosprawności. Zwłaszcza niepełnosprawność ruchowa, która jest widoczna dla „ja” oraz dla otaczającej społeczności, nabiera charakteru piętna, jej dominujący charakter jest oczywisty. W obrazie świata społecznego osoby z niepełnosprawnością jawią się jako niepełnowartościowe, pozbawione godności.

Zebrane analizy materiału badawczego wskazują na wielowątkowość i wielowymiarowość treści świata życia codziennego uczniów z niepełnosprawnością. Szczegółowe wyniki ujawniają co dzieje się w życiu badanych, odkrywają sztukę postępowania przejawianą w codziennych aktywnościach oraz prowadzą do ujawnienia stosowania powszechnych praktyk społecznych wobec osób z niepełnosprawnością. Wyniki narracji nawiązują tutaj do doświadczeń codziennych negatywnych postaw społecznych wobec osób z niepełnosprawnością. Wyrażane jest to przez wykluczanie, pomijanie, niezrozumienie.

Narracje nawiązują także do wielu pozytywnych doświadczeń w relacjach interpersonalnych. Związane jest to z określonymi środowiskami życia badanych, w których możliwe jest spotkanie ludzi o podobnej niepełnosprawności. Takie środowisko nabiera charakteru subkultury, która łączy ludzi ze względu na podobne problemy.

Ponadto przestrzeń analiz w badaniach ukierunkowano na odsłanianie jawnych i ukrytych wzorów kultury szkoły, w odwołaniu do indywidualnych ścieżek edukacyjnych respondentów. W przedstawionych wypowiedziach uczniów, zarys wizerunku szkoły jest odmienny od idei szkoły dla wszystkich oraz przekazów oficjalnych szkół. Badani uczniowie mają zastrzeżenia do przestrzeni organizacyjnych, pracy nauczycieli, relacji z rówieśnikami.

Wyniki wskazują, że badani mają zastrzeżenia do warunków zewnętrznych. Z narracji wynika, że poszczególne przestrzenie życia codziennego nie są przygotowane na obecność osób z niepełnosprawnością. Wobec różnych trudności (architektonicznych, organizacyjnych, społecznych), osoby z niepełnosprawnością nie pozostają obojętne. Narracje wskazują, że osoby badane w życiu codziennym podejmują wiele inicjatyw podejmowanych na rzecz budowania wzajemnych relacji oraz przeciwdziałają wykluczeniu osób z niepełnosprawnością z życia społecznego. Wyniki wyraźnie wskazują, że osoby z niepełnosprawnością ruchową nie pozostają bierne wobec narzuconej hierarchii

społecznej. Osobisty rozwój badanych nadaje ton postępu ukierunkowany na szacunek społeczny, podmiotowość i autonomię.

Summary in English

The presented research work deals with the eponymous world of everyday life of students with motor disabilities. The main goal of the research activities undertaken is to reconstruct the world of life experienced by students with motor disabilities. The main goal is complemented by a practical goal: the inclusion of the category of everyday life in the research areas of research in special education, in particular the analyzes of the subjective existence of students with motor disabilities in the world.

The work consists of two parts. The first one gathers the initial resources of knowledge that are crucial for the deliberations on the world of everyday life. The theoretical pillars in which the project was embedded were considered the categories of everyday life and narrative, which at the same time constitute an introduction to and subordinate to qualitative principles of conducting research. The analyzes also touch broad contexts of life of people with disabilities, which take into account the spatial and temporal changes that are important for improving the lives of people with disabilities. The considerations of this part are based on the achievements of education, sociology and psychology. Specific human units - students with motor disabilities - with their inherent nature, uniqueness and complexity were placed at the center of the considerations.

The second part of the work presents the research perspective adopted in the research and the results of analyzes aimed at discovering the eponymous world of life of students with motor disabilities.

Searching for a valuable analytical plane in the spaces of students' experiences, various concepts were referred to, which constituted a framework for the reconstruction of the world of everyday life of the students. The adopted theoretical concept refers to the sociology of everyday life, the adopted ecological theory by D. Baacke, the theory of development tasks by R.J. Havighurst, analyzes relating to the image of "I" and the social world remaining in mutual relation and interaction of the "social mirror".

The presented results refer to the individual experiences of students with motor disabilities in various space-times of everyday life, for example: home, school, therapeutic and rehabilitation activities and free time spaces. At the beginning of the analyzes, it was assumed that the social world shaped people with disabilities and remained in a mutual relationship with the structure of the respondents' self. The narratives confirm that the main resource that

significantly influences the shape of the social world of the research participants is the category of disability. Especially the motor disability, which is visible to "me" and to the surrounding community, takes on the character of a stigma, its dominant character is obvious. In the image of the social world, people with disabilities appear to be defective and deprived of dignity.

The collected analyzes of the research material indicate the multidimensionality of the content of the world of everyday life of students with disabilities. Detailed results reveal what is happening in the life of the respondents, reveal the art of behavior manifested in everyday activities and lead to the disclosure of the application of common social practices towards people with disabilities. The results of the narrative refer here to everyday experiences of negative social attitudes towards people with disabilities. It is expressed by exclusion, omission, misunderstanding.

The narratives also refer to many positive experiences in interpersonal relationships. It is related to the specific life environments of the respondents, where it is possible to meet people with similar disabilities. Such an environment takes on the character of a subculture that connects people due to similar problems.

Moreover, the space of analyzes in the research was focused on revealing overt and hidden patterns of school culture, in reference to the individual educational paths of respondents. In the presented statements of students, the outline of the school's image is different from the ideas of a school for everyone and from the statements of official schools. The surveyed students have reservations about organizational spaces, teachers' work, and relations with peers.

The results show that the respondents have reservations about external conditions. The narrative shows that individual spaces of everyday life are not prepared for the presence of people with disabilities. Faced with various difficulties (architectural, organizational, social), people with disabilities are not inert. The narratives show that in everyday life the respondents undertake many initiatives aimed at building mutual relations and counteract the exclusion of people with disabilities from social life. The results clearly show that people with motor disabilities do not remain passive in the face of the imposed social hierarchy. The personal development of the respondents sets the tone of progress focused on social respect, subjectivity and autonomy.